

Dr. Csonkaréti Károly felmagasztalása

Az egykori Ausztria–Magyarország közös haditengerészetéről nálunk sokáig nem jelent meg hadtörténeti munka. 1945 előtt ennek elsősorban a magyar lakosságnak a téma iránti érdektelensége volt az oka. Bár a két háború között éppen ennek a haderőnemnek az utolsó parancsnoka volt az ország kormányzója, mégis az egykori résztvevők visszaemlékezéseire alapuló néhány munka, és a kormányzó tengerész haditetteit magasztaló kincstári lelkendezés mellett nem született történeti feldolgozás. 1945 után pedig éppen a kormányzó személye tette elképzelhetetlenné hivatásos hadtörténész ilyen irányú munkálkodását.

Két vagy három magyar hadtörténész generáció úgy szocializálódott, hogy ezzel a témával kezdetben tilos volt foglalkozni, de a tiltás enyhülésével sem volt tanácsos, később pedig nem volt érdemes. A császári és királyi Haditengerészet történetének feldolgozása, ismertetése, népszerűsítése a laikus amatőrökre maradt, akiket elkötelezett témaszeretetük miatt nem érdekelt, hogy tanácsos-e, és főleg, hogy érdemes-e azt tenniük, amit a szívük diktál.

Ezek közül a különböző színvonalon dolgozó önkéntesek közül messze kiemelkedik dr. Csonkaréti Károly munkássága. Az 1978-ban kezdődő, és napjainkban is tartó hadtörténeti és jogtörténeti munkássága során 23 könyvet, 587 újságcikket és tanulmányt írt, a 24. könyve már nyomdakész, és a 25. is ott türelmetlenkedik az íróasztal fiókjában. Az a tény, hogy könyvei pár hónap alatt elfogytak, néhányuk pedig a második kiadást is megérte, azt bizonyítja, hogy nem csupán sokat ír, hanem jól is ír. Azt pedig hivatásos hadtörténészek tanúsítják, hogy jót, igazat, és újat ír. „Jót és jól, ebből áll a nagy titok” –írta Kazinczy Ferenc. Csonkaréti Károlynak sikerült teljesíteni ezt a nehéz feladatot.

Az eddig már megjelent könyvei közül tíz a tengeri hadiflottánkkal foglalkozik. Ezek közül kettő, az 1986-ban megjelent „A Zenta cirkálóval kezdődött”, és az 1987-es „A Levante hajóraj magyar tengerésze” című az ifjúságnak szánt regényes, de teljesen történet hű feldolgozás. Jelentős szerepük volt egy azóta jócskán felnőtté vált generáció érdeklődésének a felkeltésében. Mára mindkét könyvecske a téma bibliofil gyűjtői által vadászott klasszikussá nemesedett.

A többi nyolc könyv a téma iránt komolyan érdeklődő felnőttek számára készült. („Horthy a tengerész” –1993, „Marynarka Wojenna Austro-Wengier” –2001, „Az osztrák-magyar haditengerészet” –2001, „Császári és királyi hadihajók” –2002, „Gyorsmerülés” –2008, „Az Osztrák-Magyar Monarchia hadihajói” –2010, „Horthy Miklós hajóhada” –2012, „Ha tengeren veszek, ki sirat meg engem?” –2012) Az utóbbi hármat részben vagy egészen a szerző festményei illusztrálják. Mert Csonkaréti Károly fest is. Nem is akárhogyan és nem is csupán hajókat. Idáig az ország különböző helyszínein 18 alkalommal állította ki festményeit, hajókat, tájakat, csendéleteket, enteriőröket. Legnagyobb kiállítása 2016 áprilisában volt, amikor hadihajós képeinek nagy részét a Hadtörténeti Intézet és Múzeum földszintjén mutatta be. A rendkívüli méretű és értékű gyűjteményt a kiállítás végén a múzeumnak ajándékozta.

Írásainak másik témája a dunai hadihajózás története. Érdeklődésének elindítója az az 1944 őszi szerzett élmény, amikor 15 évesen tényleges szolgálatot teljesítő folyamőr volt. A Verne-i történetnek az a magyarázata, hogy anyai nagybátyja, Nagy Sándor folyamőr százados, mint a torpedószázad parancsnoka az AM-11 jelű aknász motorcsónak legénységébe állományába rejtette unokaöccsét. Erre azért volt szükség, mert a nyilasok besorozták és a frontra dobták az ilyen korú leventéket. Ezt nem sokan éltek túl, a túlélők nagy része pedig orosz hadifogságba került, és ott halt meg.

Csonkaréti Károly életben maradt, és az amerikai hadifogság után hazakerült. Több, mint két évtized után kezdtek megjelenni dunai könyvei: „Honvéd Hadihajós Osztály” –1978, „Hadihajók

a Dunán” –1980, „Hadtengerészek és folyamőrök a Dunán” –1993, „A Magyar Királyi Folyamőrök és fegyverzetük” –2009, „Elpuskázott kiugrás –2013. Utóbbi a többitől eltérő műfajban íródott: a szépírói erényekkel is rendelkező szerző ezúttal lebilincselő irodalmi formában mutatja be, hogyan éltek meg a folyamőrök a magyar történelemnek ezt a drámai fordulópontját.

Két alkalommal szerző-kollektíva tagjaként dolgozott, az 1986-os „Hadihajók” című típuskönyvben, és az idén megjelent „Hajózni szükséges!”-ben.

Két hadirepülő könyvet is írt „A császári és királyi légierő” 2008-ban, „Az Osztrák-Magyar Monarchia tengerészeti repülői” pedig 2010-ben jelent meg.

A kommunista diktatúra legkeményebb éveiben, mint osztályidegent, eltanácsolták a Pécsi Tudományegyetem Jogi Karáról és 1951. júliusától 1953. október végéig behívták munkaszolgálatosnak. 31 helyen szolgált, többek között a hírhedt recski táborban. Az ekkor szerzett élmények inspirálták az 1994-ben és 2005-ben is megjelent „Szigorúan titkos dandár”-t és a 2014-es „Állj, vagy eláslak!”-ot.

1968-ban avatták jogi doktorrá. Ezt a képzettségét felhasználva írta az 1997-ben megjelent „A magyar történelem 1100 éve a jogforrások tükrében” című, két részes könyvét, valamint a „Magyar országgyűlési helyszínek” című munkáját.

1974-től 1990-ig a Magyar Hivatalos Közlöny szerkesztője volt. 1998-ban jelent meg „A Magyar Hivatalos Közlöny 150 éve” című könyve.

1981-ben dr. Csonkaréti Károly találta meg az 1872-ben szolgálatba állt LEITHA nevű dunai páncélos hadihajó hajótestét, és ezzel lehetővé tette, hogy a ma már 145 éves hadtörténeti relikvia helyreállítva, Lajta Monitor Múzeumhajó néven, az Országház előtt állva őrizze a megtalálójára által oly fontosnak tartott egykori haderőnemnek, a Császári és Királyi Haditengerészetnek az emlékét.

Dr. Margitay-Becht András